

SFATURI... PARALELE (DICTATORII GÎNDESC LA FEL)

Încă din antichitate istoricii au observat că examinarea în paralel (comparativă) a situațiilor, faptelor și personalităților istorice permite o mai bună evidențiere a esențialului dar și a nuanțelor, atât în privința deosebirilor (contrastelor) cât și a similitudinilor (asemănărilor). A excelat în folosirea acestei metode în cercetarea și scrierea istoriei scriitorul, istoricul și filosoful grec Plutarh. Rezultatul investigațiilor sale ni s-a păstrat în lucrarea, sugestiv intitulată, *Vieți paralele*, o prezentare comparativă a biografiilor a 46 oameni de stat greci și romani.

Evident, paralele istorice putem realiza un numai în istoria antică, ci și în alte epoci, mai apropiate de noi. Iată o privire comparativă din istoria contemporană, în care au fost implicați doi oameni politici care au dominat Europa la mijlocul secolului XX, Hitler și Stalin; și două perechi de competitori întru exercitarea puterii politice în România: I. Antonescu – H. Sima; Gh. Gheorghiu-Dej – Ana Pauker.

În septembrie 1940, după abdicarea forțată a regelui Carol al II-lea, în România s-a instaurat regimul legionaro-antonescian. La puțin timp după aceea, între două personalități de vîrf ale regimului, Ion Antonescu și Horia Sima, s-a declanșat lupta pentru deținerea în exclusivitate a puterii. Soluția disputei nu depindea, în primul rînd, de competitori și susținătorii acestora, ci de „arbitrul situației”, Adolf Hitler, care îi ajutase să ajungă la putere și exercita dominația politică, militară și economică în această parte a Europei. Angajat în războiul mondial, Hitler dorea liniște în România. Pentru aceasta, cei doi protagoniști au fost invitați în Germania (12 ian 1941). Horia Sima nu a onorat invitația Führerului, motivînd că, fiind șef al partidului de guvernămînt, însă doar vicepreședinte al guvernului, nu voia să fie pus în inferioritate în fața lui Hitler, prezentîndu-se odată cu Antonescu, Conducătorul Statului. În realitate, Sima voia să folosească absența din țară a generalului Antonescu pentru a pregăti debarcarea acestuia de la putere.

În cadrul întîlnirii de la Obersalzberg cu Hitler (14

ian 1941), Antonescu a arătat că mișcarea legionară a fost infiltrată de comuniști, iar încercarea acesteia de a-și realiza toate idealurile revoluționare dintr-o dată a creat confuzie și a provocat pierderea sprijinului popular. Antonescu susținea că a încercat să-i aducă pe legionari pe calea cea bună, că are sprijinul majorității poporului român, care i-a cerut să organizeze un regim nou. Soluția unui regim militar nu i se pare potrivită. El dorește menținerea regimului actual, cu condiția reorganizării mișcării legionare sub conducerea sa. El își va îndeplini în orice caz sarcina de a-și salva țara. Astfel și-a pledat generalul cauza. (Vezi *Antonescu – Hitler, Corespondență și întîlniri inedite, 1940-1944*, Ediție V. Arimia ș.a., vol I, editura Cozia, București, 1991, p. 67-68).

Killinger, ministrul Germaniei la București, prezent la convorbire (întîlnire) a sintetizat astfel spusele lui Antonescu: „Preiau întreaga răspundere, sînt gata să guvernez cu Horia Sima și cu Legiunea, cu Legiunea fără Horia Sima, așa cum sînt gata să guvernez fără Horia Sima și fără Legiune” (J.C. Drăgan, *Antonescu*, vol. I, Fundația Europeană Dragan, 1991, p. 247).

Hitler i-a răspuns lui Antonescu că, sub aspect istoric general, acolo unde regimul se sprijină numai pe forță, el nu supraviețuiește personalității excepționale de care a fost stabilit. Ideea expusă de Hitler a fost redată de Killinger în următorii termeni: „Statul este monopolul mitralierei. [...] Cel ce posedă monopolul mașinilor de război moderne, posedă puterea absolută. Omul care lasă să i se ia postul de comandă – și privirea sa fixa cu insistență

pe General – probează că nu a știut să folosească mitraliera. Un dictator al secolului XX un poate fi înlăturat. Dacă se prăbușește, înseamnă că s-a sinucis” (*Idem*).

Din punctul de vedere al situației concrete a momentului, Hitler aprecia că „organizațiile specifice avînd o bază ideologică proprie nu sînt niciodată la fel de potrivite pentru toate țările și popoarele. Prin urmare colaborarea româno-germană nu depinde de existența unei organizații române identice sau adaptate după Partidul național socialist”. În consecință, Germania poate întrerupe relațiile dintre Partidul național socialist și mișcarea legionară. „Germania acordă importanță relațiilor oficiale cu generalul Antonescu. Relațiile cu partidul sînt pentru Germania mai puțin importante”. Iar spre finalul discuțiilor, atunci cînd Antonescu a revenit asupra relațiilor sale cu Legiunea, Hitler a fost de părere că nu este posibilă guvernarea României împotriva Gărzii de Fier, că ar fi bine ca Antonescu să devină și șeful Gărzii de Fier, iar propunerea să vină chiar din partea Gărzii de Fier. „Dar orice s-ar întîmpla, el (Führerul) este convins că Antonescu este singurul om capabil de a călăuzi destinele României” (*Antonescu – Hitler*, p. 68, 69, 74).

Minuta dictată de Antonescu pe marginea întrevederii sale cu Hitler (14 ian. 1941) consemnează declarația Führerului, din care reiese faptul că acesta înțelege pe deplin preocupările generalului legate de raporturile sale tensionate cu Legiunea.

„Domnia sa (Führerul, n.n.) își reamintește în termeni vii că a avut de luptat cu dificultăți interne și mai mari, deși venise la putere sprijinindu-se pe un partid disciplinat. Greutatea de căpetenie provine din faptul că se găsesc întotdeauna elemente care nu-și dau seama că revoluția nu este o stare ce trebuie permanentizată, ci că trebuie urmată cît mai neîntîrziat de o activitate constructivă... Cancelarul (Hitler, n.n.) își reamintește cu oarecare vivacitate în glas, cum a fost silit acum 6-7 ani să înlătore elementele care nu înțelegeau acest lucru. Domnia sa adaugă că nu este exclus ca generalul Antonescu să se vadă obligat a face o operațiune asemănătoare” și este convins că „generalul Antonescu este singurul om în măsură să o facă” (*Gheorghe Buzatu, Mareșalul Antonescu în fața istoriei*, vol. I, Iași, 1990, p.178-179).

Remarcăm, din intervenția Führerului, două aspecte. El își fundamentează sfatul dat lui Antonescu pentru soluționarea tensiunilor cu Legiunea nu doar pe considerații teoretice generale ci, în primul rînd, pe experiența proprie, dobîndită în

lupta politică. Hitler evoca „cu vivacitate” evenimentele din 1934, cînd îl lichidase pe Ernst Röhm, conducătorul batalioanelor de asalt (SA) ale partidului nazist și pe colaboratorii acestuia, consolidîndu-și poziția de unic deținător al puterii în partid și în stat. Ne frapează faptul că „fanaticul doctrinar” Hitler se manifestă ca un politician realist, punînd pe primul plan al raporturilor româno-germane interesele de stat și nu cele ideologice, de partid, arătîndu-se gata să sacrifice Legiunea, „partidul frate” al NSDAP, în favoarea lui Antonescu. Motivul? Antonescu era principalul factor de influență asupra armatei române, de care Hitler avea nevoie pentru războiul pregătit împotriva URSS.

În martie 1945, în condițiile prezenței Armatei Roșii pe teritoriul României și ale înțelegerii secrete Churchill–Stalin privind împărțirea zonelor de influență în sud-estul Europei, în România a fost adus la conducere guvernul Groza. Adevăratul deținător al puterii era PCR, iar în cadrul acestuia, pe primul plan se aflau Ana Pauker și Gheorghiu-Dej. Lupta pentru înțietate, desfășurată pînă atunci între cei doi în partid, avea ca miză acum și puterea în stat. Fiecare și-a căutat și a găsit susținători nu numai în partid, unde se constituiseră deja cele două grupări, „moscovită” (internaționalistă) și „națională”, ci și în instituțiile statului, precum și în anturajul lui Stalin, prin bunăvoința și cu sprijinul căruia ajunseseră la putere.

